

tičnu nauku Crkve. Unatoč toga njegovo djelo nije neko naprosto mehaničko i šablonsko preuzimanje, i u nešto izmjenjenom rasporedu gotovo doslovno ponavljanje onoga, što su već drugi rekli. U načinu kako životnim pitanjima pristupa; kako stare istine u novoj formi i na savremen, današnjem čovjeku privlačiv način obrađuje, Dr Kuničić svemu daje svoj osobni pečat; sve je oživljeno i prožeto dahom njegove duše.

„Smjerner u život« nije neka lagodna, pučka, propagandna knjiga. Nije doduše pisana sa uobičajenim znanstvenim aparatom, ali je pre-skromno rečeno (str. 178.), da nije dostatno znanstveno argumentirana. Te argumente Dr Kuničić kadikad naniže u nekoliko kratkih zbijenih rečenica. Ozbiljan i upućen čitalac može na svakom koraku s posebnim zadovoljstvom konstatirati, da je knjigu pisao moralista, koji vrlo dobro poznaje i svoju skolastičku filozofiju i svoju katoličku dogmatiku. Slažem se dakako s autorom, da se upravo zato za razumijevanje knjige traži prethodno ipak neka intelektualna kultura. Predavač kateheta trebat će najprije sam, nesamo pročitati, nego i dobro razmisliti o tekstu, da ga uzmogne prikazati u punom njegovom sadržaju. Uzmimo samo npr. kako Dr Kuničić kratko, ali bitno i duboko govori o slobodi: Svijesno-hotično-slobodno se odrediti na ovaj ili onaj čin znači iz unutarnje pobude s područja beskrajnog radiusa ciljeva odabrati jedan... To znači, svaki je čin slobodnoga samoodređenja kao neko suzivanje voljne djelatnosti. To je, međutim, afirmacija čovjeka, kralja svemira... Sloboda je snaga, sila... Ona nije samo pravo i odlika, ona je dužnost i teret... Ona je »sposobnost odabiranja ciljeva ili sredstava, ali u podređenosti konačnom cilju života« (sv. Toma.)... Krstov sljedbenik... zakone sluša iz ljubavi, tim nadvisuje zakone... Kršćanin, koji iz vlastitih pobuda vrši zakon dokazuje da nadilazi sama sebe.« (str. 18. 19.) Dakako, da ovakve i slične izreke, kakvih ima u knjizi mnogo, ne mogu biti svakome i na prvi mah shvatljive.

Unatoč toga, a možda baš i radi toga, knjiga vjerojatno ne će sve zadovoljiti. Obradba pojedinih problema učinit će im se prekratka, odveć sumarna i zbijena, i zato za prosječnog čitaoca preteška. Dr Kuničić je bio toga svjestan. On se — vagnuvši sve — ipak odlučio da na ovaj i ovakav način obuhvati i prikaže sve, što je inače u četiri sažeta sveska učinio u djelu »Katolička moralika«. Tko se potruđi, da ga sljedi, uvjereni smo, da se ne će pokajati i da će mu se trud bogato isplatiti.

Kod štampanja se našalost u tekstu potkralo priličan broj pogrešaka. Citatelj će na posebnom listiću na kraju knjige naći ispravak najglavnijih, a druge će bez poteškoće moći ispraviti sam.

I. K o z e j

FRA KARLO NOLA: *De Sexto*... moralne pouke za svećenike, Makarska 1963, str. 7—141.

Nije lako pisati o ovom predmetu. Toga je svjestan i pisac ove knjige. Teško je posjedovati uravnoteženo poznavanje moralke. Teško je i moralisti kada se mora suočiti s nekim pitanjima. Među ta neugodna pitanja spada, bez sumnje, rasprava DE SEXTO.

Netom se počme čitati ovo djelo zorno se upoznaše iskusnog moralistu. Pisac razborito odabire mišljenja raznih teologa, a sljedi onaj rekli bismo »zlatni put« između rigorizma i laksizma. Tom istom razboritošću odvažno stupa po tanoovitom putu seksualne kazuistike. Nikakvo čudo da izazove i koje znakove negodovanja. Kazuistika kroz stoljeća prima strijele kritike. Ako se sjetimo pseudokazuistike ili kazuističkog cjepidlačarenja na štetu duha i milosti priznati ćemo da je štogod od te kritike i zaslužila.

Grijesima spolnosti daje se pokatkad prevelika važnost. Raspravljanje o tim pitanjima može pružiti ono što nazivamo »pikantno«, a može lako preći u »banalno«. Izgubiti s vida ono što je glavno i općenito, a posvetiti pažnju onomu što je sporedno, drugotno i posve partikularno — to su ponajčešće defekti, u koje je lako upasti pri obrađivanju pitanja s područja spolne uzdržljivosti. Spolnost nije jedino niti glavno područje, na kojemu se odvija borba dobra i zla, jer, ako ima na tom području najviše katastrofa duše i tijela, tu ima također najviše faktora, koji umanjuju odgovornost, jer umanjuju komponente specifično — ljudskog čina, tj. svjesnost, hotičnost.

Danas se insistira mnogo na ovom aspektu kazuistike, naime: ona mora biti povezana s moralnom dinamikom, usječena u moralni elan, postavljena u integralno shvaćenu moralnu personalnost. Ona mora prestati biti »suha«. Intelektualno seciranje, logičko distingviranje počesto vodi k onoj legalističkoj, rabinskoj kazuistici, u kojoj je slovo ubijalo duh, jer se zakon smatrao ciljem, zapostavljao se moralni aspekt na štetu duha i milosti. — Osim toga kazuistika mora sve više ići prema pozitivnoj metodi i pozitivnoj moralci, koja se ne zaustavlja samo na onomu »ne smiješ« već orijentira svu djelatnost prema pozitivnim, dobrim ciljevima, brine se i za ono što se »smiješ«, što uzdiže, posvećuje.

Posve razumljivo da se u ovoj kolekciji ne može naći neki tipizirani recept, po kojemu bi se mogli riješiti svi slučajevi. Ispravno piše pisac u predgovoru: »Život je vazda mnogo zamršeniji, a da bi se mogao vazda lagano po stalnim kalupima ocijeniti«. Uvijek je potrebna ona divna pastoralna razumnost ili razboritost, prožeta apostolskim žarom, othranjena na znanju i trajnom knježenju moralke. Bez tih preduvjeta ni ova knjžica neće svima ispovjednicima koristiti.

Ne kritiziram sadržaj već želim iznijeti samo neke refleksije, koje mogu proširiti spoznajni radius knjžice. — Dosta je teško shvatiti i primijeniti u konkretnosti života ono što pisac piše na str. 16., da zaručnici smiju slučajno nastalu bludnu nasladu pripustiti i tolerirati, ali na nju ne privoliti. To je doista teško provedivo. — U vezi slučaja br. 4 vrlo je korisno depresivnim tipovima predočiti da je njihova odgovornost smanjena, bilo da se radi o morbidnom stanju bilo o navici, koja je stvorila kod njih neki automatizam. — Mnogo opreza treba upotrijebiti za pravilno shvaćanje one izreke o činima koji teško uzbuđuju venerične naslade (str. 12). Pisac ih, prema Noldinu ocjenjuje kao »vazda smrtni grijeh«. Smatram da je tu potrebna ona mudra distinkcija, koju u raspravu uvodi Merkelbach u djelu *De castitate et luxuria* str. 32. Potrebno je i tu gledati stanje subjekta. — Problematika plesa ne prima potpuno rješenje s gledišta niske naslade (str. 18, 109), jer nerijetko je ples kao udovoljenje potrebe za ritnikom te postaje simptom i faktor neke euforije, koja je svojstvena mladosti. — Potrebno je ispitivanje penitenta o bračnom onanizmu, ali to ispitivanje mora biti u skladu s odredbama sv. Penitencijarije i po diktatu pastoralne razumnosti. Moramo dosta misliti na to da se o grijesima spolnosti ne ispituje kao da su jedino oni grijesi i najteži, već o njihovoj težini treba voditi računa kao i o težini »aliorum peccatorum mortalium«, kako iznosi sv. Penitencijarija dne 16. III 1886. — Pisac upotrebljava izraz »sudjeluje s grijehom — izopačenim činom druge strane« (str. 47, 55). Današnji moralisti predlažu da se govori o pasivnom držanju nevine strane na izvanjski način, jer pasivno držanje mora uvijek uključivati pasivni otpor, dok može biti opravdano ne pružati na izvanjski način fizički otpor, kako razlaže Lumbreras u *Casus* sv. I, str. 42. — Nije li pretjerano mišljeve Boschievo, kađa on traži da »muž počme izvršavati s udarcima što je zaprijetio« (str. 47)? Muževljeva fizička premoć, pa i bez udaraca, traži od žene otpor koji je moguć, a koji nije beskoristan. Lumbreras, čini mi se, govori realističnije i razumnije u nav. dj. str. 42. — U vezi nevine strane, koja ne smije niti uživati u grijehu (str. 55) moguća je i opravdana distinkcija, koju uvodi Merkelbach u nav. dj. str. 113. — Opravdano je što pisac ne slijedi Noldina u pitanju upotrebe preservativa (DE SEXTO num. 75), kao da bi muž imao nekih prava kojih žena nema, jer nas razum uči, i kan. 1111. očito izriče, da su u generativnom procesu muž i žena jednakih prava (str. 58). — Isto je tako opravdano što pisac ostavlja Noldina u pitanju upotrebe »doživotne agenezijske metode« (str. 79), što je Noldin nijekao (nav. dj. num. 75), jer je i Pijo XII dopustio mogućnost te upotrebe »dok god traje brak« (govor 29. X 1951). — Vjerujem da je pisac opazio kako novija

izdanja Noldina prešućuju da je Noldin slijedio Vermeerscha u pitanju umjetne oplodnje punkcijom (nav. dj. num. 77), o čemu pisac na str. 101. — Možda je pretjerano u definiciju mode unijeti ideju da ona potiče na bludnost (str. 103), jer niti se o svakoj modi to može reći niti cilj ulazi u definiciju predmeta. — Poštujem mišljenje piščevo, uzeto od Genicota, o dopuštenosti »expulsionis seminis ex parte mulieris oppressa« (str. 136), ali bi bilo zanimljivo kako se obeskrjepljivo razlozi Merkelbacha za protivno mišljenje (Merkelbach u SUMMA THEOL. sv. II br. 1010, 3).

Iz ovih i drugih refleksija, koje bi se mogle navesti, jasno je da je ispovijedanje o materiji DE SEXTO vrlo teško. Oni ispovjednici koji u ovim pitanjima postupaju katedratski, s kategoričkim, superiornim zahtjevima tražeći herojska djela slabih ljudi kao da zaboravljaju da su i sami ljudi i da imaju posla sa slabim ljudima. Zapostavljati grijeha duha kao mržnju, zavist i sl., ne davati im važnost, a koncentrirati svu pažnju na grijeha DE SEXTO znači prevrtni ljestvicu vrednota, grijehiti protiv pastora!ne razumnosti.

Pisac je svojim djelom obogatio pastora!nu biblioteku svećenika. Netko bi mogao reći da je javno raspravljanje o bračnom životu i o spolnim pitanjima neka smionost. Sv. Oficij opominje 30. VI 1952., da se »passim palam et minute« ne iznose rasprave o ovim pitanjima, ali knjiga je ne samo napisana s pastoralnom taktikom već je i namijenjena samo svećenicima, pa vjerujem da su uzete mjere prekaucije i za njeno raspačavanje. Uvjeren sam, da će knjiga mnogima koristiti. Poželjno je, da pisac što prije objelodani i najavljeni drugi svezak. Očekujemo i želimo mu uspjeh.

J. Kuničić

J. B. MARUŠIĆ: *Teodicejski putovi Ruđera Josipa Boškovića* — Split 1962. (ciklostilom!) ISTI: *Teodicejska slikovnica* — Split 1963. (ciklostilom!)

Ne znam, da li se — osim svećane priredbe u nekadašnjem dubrovačkom kolegiju D. I., a sada dijecezanskom sjemeništu — u katoličkoj javnosti učinilo bilo što posebno prigodom dvjestopedesete godišnjice rođenja Ruđera Josipa Boškovića i dvjestote godišnjice objavljivanja njegova glavnog djela: *Theoria Philosophiae naturalis, redacta ad unicum legem virium in natura existentium*. S tim većim zadovoljstvom možemo pozdraviti solidnu monografiju J. B. Marušića, profesora na Visokoj bogoslovskoj školi u Splitu o teodicejskim putevima tog velikog našeg prirodoznanca i matematičara. Autor se već ranije bavio problemom, što ga na svoj način riješava i Bošković: dokazivanje Božje opstojnosti iz gibanja i uzrokovanja u svijetu. Oko tog problema kruže njegovi raniji radovi: *Tvar i gibanje*, Split